

dre diferent de les vocals *u* i *ə*: *bruelar*, que recollia el *DAG*, i de la qual *AlcM* dona un parell d'exs. (id. i *brueleig*) en escriptors de segon ordre de 1916-19; el substantiu *bruèl* apareix molt usat en importants escriptors i en la llengua parlada, si bé potser més cap a Casat; de tota manera, que *bruelar* i *braïllar* són inseparables, i meres variants fòniques, ens ho ensenya la dada més antiga que en tenim, de 1608, car Jeroni Pujades, que solia usar molt de vocabulari d'aquelles terres, en reportar un fet local de cap a Besalú (Segueró, Vilademires), conta la història d'un monstre «*braulant* com un toro --- ans de veure'l havían sentit lo *bruèl*» (*Dietari* II, fº 118).

Escau aquí recordar que en la Renaixença n'han fet ús els principals clàssics de la prosa moderna (molt generalitzat parlant d'un plor estrident, «els *bruels* del nen», Josep Carner), i no pas solament els de lèxic de tint gironí, car també se'n serviren algun cop Verdaguer i Narcís Oller (*AlcM*): «una estranya ruada d'homes i dones, que entrava al campament amb *bruels* esqueixats i dispersos», P. Coromines, *La Mort de Joan Apòstol* (III, O. C., 531b18), «cridava estúpídament --- i ja feia temps que era morta i enterrada i encara els seus *bruels* no el deixaven dormir», id. (*L'Avi dels Mussols*, II, p. 139), «amb l'ascetisme es vol fortificar el domini de si mateix, ofegant els *bruels* de les passions humanes», id. (*Vida Austerà*, 299.22), «no eren els *bruels* de l'oratge els qui omplien la vasta immensitat de la nit», «l'orat Bajalta es llevava i fugia, empaitat per les ombres que l'eixordaven amb els seus *bruels*» (*Silèn*, caps. 8 i 16, pp. 113, 208).

Vayreda, ja més pròxim als vigatans, usa també aquesta forma,¹ però en un sentit especial: «bramuls de vaca repetits i desficiosos, recordaven els estranys *bruels* que encara avuy ressonen sota les llotoses aygues de les llacunes de Pals» (*Sang Nova* IV, IV, 269). Aquest curiós fenomen, ja descrit per Pella i Forgas (veg. *DAG*), és propi en efecte de tots els estanyes de la costa de l'Empordà (vora els cursos inferiors del Fluvià, la Muga i el Ter), que la gent de Vilacolum m'anomenava «el *bruèl* hi cantava en aquest estany» (1958), i que em descrivien, adés com una espècie d'udol i remor sorda, adés com la bonior de quelcom que hi «burináb».

En fi, de *bruolar*, *bruular*, a què vénen a reduir-se les formes de Llull i de les *VidesR* resulta la forma *brular* usada a les Balears menors. A Menorca ja veiem en l'endevinalla de l'escarabat «(un) animal que forga i no és porcell; vola i no és aucell; *brula* i no és vedell», Camps i Mercadal (*Folkl. Men.* I, 263, 271); civ. *brular* «sonar la caracola» (PzCabreró); «ya no se ven aquelles partides de joves i chicos --- haciendo *brular* el corn o caracol marino, pidiendo de puerta en puerta: 'que hi ha res per ses ànimes'», Castelló (*Ibiza y Form.*, p. 75), «a la matinada sol arribar el peix: si s'anuncia que es posa a la venda, al port o pels camins, s'alça el so llarg del corn, com un *bruèl* continuat; fer *brular* un corn, diem a Eivis-

sa» (M. Villangómez, 1955, *L'Any en Estampes*, p. 48); que no és pronúncia descuidada i incompleta de *bruelar* ho comprova el postverbal *bruels* (Villangómez, *Lli. d'Eiv.*, p. 88).

Que *braïllar* i *bruelar* són dues realitzacions diversificades d'un mateix trisíllab bàsic, i ja antigues, queda, doncs, ben establert. Però en català arcaic tenim representants més nus i purs de la mateixa arrel. *Braire* era 'plorar' o 'gemegar planyent-se': així, quan Guillem de Cervera (tercer quart S. XIII), recomanava l'educació severa i punitiva «--- l payre / --- / se 'n jován no-l fay *brayre* / can és veyls n'a pesansa» (*Proverbis*, 97c), i encara se'n servia a la fi del segle següent Antelm Turmeda en les *Cobles de la Div. de Mallorques* «e cant oig cridar e *braire*» (86). Tant o més usual, *braïdar* amb igual sentit: «lo dit senyor rey En Jacme passà d'esta vida --- e els plors e-ls crits e-ls plants començaren molt grans per tota la ciutat --- que tuyt anaven darrera la senyera e l'escut seu, e 10 cavalls, a qui hom havia tolta la coa, e tuyt plorant e *braydant*», Muntaner cap. 28; i en la versió amallorquinada de la *Questa del St. Graal*, del S. XIV, traduint el *braiant* de l'original francès: «après 'la serp co<r>ria un gran leó, cridant e *braydant* e faent gran dol» (69.8).

Són formes igualment corrents en la llengua germana dels trobadors, i ja en el *Castiagilòs*, que passant com l'obra mestra de R. Vidal de Besalú, c. a l'a. 1200, pot valer com la més antiga datació catalana: «e la dona fés un sospir; al disendre, gitet un crit / can tug conogro son marit; / ar crida, plora, planh e *bray*: / —Bels sénher bos —tan fol assay!—, / co vos auzès anc enardit?» (v. 340); i, potser encara un poc abans, en el també nostre Guillem de Berguedà, on, però, és 'clamar i recitar amb veu atronadora': «un trichaire / --- / per vós vuell un sonet *braire* / ---» (cf. *bramar* en el mateix ús que he citat allí de Guilhem de Peitieu).

D'altra banda, però, en els trobadors pròpiament occitans és, així mateix, un mot que es troba copiosament, i ja en els més clàssics, Arnaut de Maruelh, G. de Tudela, i diverses vegades en Bertran de Born i en Peire d'Alvernhe (Appel, *Chr.*, 62a23, 26; Rayn. II, 248), i acompanyat del substantiu verbal *brai* 'cridria', 'xiscladissa' (de gent, G. Faidit; d'ocells, R. d'Aurenga, *Donatz*), del qual ja no podem estar segurs de si és un simple postverbal o una formació de vell tipus participial (*BRAGITO-) més que més tenint en compte l'adj. *braïdiu* 'fogós, renillador', freqüent en els trobadors. La forma *braïdar* equivalent a la de Muntaner («crier, pleurer, se lamentar») també apareix allà algunes vegades en la llengua medieval (*Sta. Maria Mad.*, 2 cops en el *St. Honorat*, PSW I, 161, Rayn.). I en la memòria de tots està el fr. *braire* 'bramar', des del primer segle literari, i llavors i en tota l'època antiga i mitjana més sovint amb el sentit de 'cridar, plorar'.

El mot és estrany a les altres llengües romàniques (fora d'alguna prolongació més aviat esporàdica per l'Alta It. i els Grisons, REW 1261-2) i per això i al-